

8. GEREDE HADİS MECLİSİ: 18-19 TEMMUZ 2009 GEREDE

M. Hüseyin ÖZSOY¹

Bu yıl sekizincisi düzenlenen Gerede Hadis Meclisi, 18-19 Temmuz 2009 tarihlerinde her zaman olduğu gibi Bolu'nun Gerede İlçesinde gerçekleştirildi.

18 Temmuz Cumartesi günü saat 10.00'da Kur'an-ı Kerim tilaveti ve açılış konuşmaları ile başladı. Açılış konuşmalarını, emekli öğretim üyesi Sn. Prof. Dr. Cemal SOFUOĞLU, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Sn. Ali Osman ATEŞ, Bolu İl Müftüsü Sn. Yaşar YAPRAK, Gerede Belediye Başkanı Sn. Ömer BAYGIN, Gerede Kaymakamı Sn. Mustafa MASATLI yaptı.

Prof. Dr. Cemal SOFUOĞLU konuşmasında ilimle uğraşmanın önemine vurgu yaparken, Prof. Dr. Ali Osman ATEŞ ise Bosna'da yaptığı bir ziyaretten bahisle Rahmetli Tayyip OKİÇ'in tazimle anılmasına vesile oldu. Diğer konuşmacılar da, böyle bir meclisin kendi ilçelerinde yapılmasından duydukları memnuniyeti ifade ettiler.

Açılış konuşmalarının ardından Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ toplantının çerçeve sunumunu yaptı. Bu sunumunda, dini metinleri yorumlamanın geleceği inşa anlamına geldiğini; bu çabanın ise *kelime anlamını bulmak, metnin okuyana ne dediğini anlamak ve yorumlamak için tefekkür etmek* şeklinde ortaya çıktığını belirtti. Ardından Çankırı ilinde Kanuni Sultan Süleyman devrinde yaptırılan bir camide karşılaştığı bir kitabeden alıntı² yaparak yorumlamanın kadim kültürümüzde nasıl anlaşıldığından bahsetti.

Bu sene ilk defa “moderatör sunucu” yönteminin uygulandığı meclise, pek çok ilahiyat fakültesinden çok kıymetli hocalarımız iştirak etti. Katılımcıların tebliğ hazırlayıp sunmaksızın, konu üzerindeki görüş ve fikirlerini moderatör sunucunun sevk ve idaresinde sunması şeklinde tezahür eden toplantı, **“Günümüzde Hadis Yorumu”** ana başlığını taşımaktaydı. İlk defa kullanılmasına rağmen pek çok katılımcı tarafından olumlu karşılanan bu yöntemin, ilk oturumdaki konu ve konuklar şöyleydi:

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Doktora.

² “Kalbin semasına doğan ilk nur, hikmet yıldızıdır; sonra ilim ayıdır; sonra marifet güneşidir. Hikmet yıldızının ışığıyla esyanın hakikatini müşabede edersin. İlim ayının ışığıyla, mana âlemini müşabede edersin. Marifet güneşinin nuruyla, Mevla'yı müşabede edersin.”

I. OTURUM

Günümüzde Yorum Algısı

Moderatör Sunucu: Mehmet GÖRMEZ

Sn. Mehmet GÖRMEZ günümüzde hadisleri anlama ve yorumlama faaliyetlerinin, Batı'daki yorum faaliyetlerini keşfetme sürecine girdiğini; fakat bu çabanın ilk ürünlerinin, Batı'da yer alan yöntemlerin sorgulanmadan alınması şeklinde olduğunu belirtti. Daha sonraları ise Batı'nın üslubu anlaşılmaya başlanınca arada benzerliklerin bulunduğu anlaşılmaya başlandığını ifade etmek suretiyle konuşmacılara bir zemin hazırladı.

1. Konuşmacı: Sn. İsmail Hakkı ÜNAL

Hadisleri anlamada, şarihlerin kullandığı yöntemin kullanılmaması gerektiğini; günümüz sorularına cevap veremeyen bir yöntemden vazgeçilmesi zorunluluğunu; günümüzde ise yorumlamanın cesur bir şekilde yapılması gerektiğini ifade etti.

2. Konuşmacı: Sn. Mehmet Sait TOPRAK

Şarihlerin yaptığı yorumların, hadislerin Kur'an yanında bir "ahkâm" unsuru olarak kabul edilmesinden ötürü, bir nevi "doğrulama" çabası olduğunu belirttikten sonra, günümüzde yapılması gerekenlerin, Hristiyanların İncil'i; Yahudilerin Tevrat'ı yorumlarken kullandığı metotları kullanmak olduğunu ifade etti.

3. Konuşmacı: Sn. Özcan HIDİR

Hermenetiğin İncil'in mevsukiyeti için kullanılan bir yöntem olduğundan dolayı Kur'an için kullanılmayacak bir yöntem olduğunu; ayrıca Batı'da da Protestanlığın içinin boşaltılmasına sebep olduğu için tenkit edilen bir yöntem olduğunu ifade etti. Hermenetikle yapılan yorumların "anlam buharlaşması"na sebep olduğunu da ekleyerek konuşmasını tamamladı.

4. Konuşmacı: Sn. Abdülkadir.....

Yorumlamada ahlâkî sınırların çizilmesini; yapılan yorumların sosyal boyutunun göz ardı edilmemesi gerektiğini dikkatlere sundu.

5. Konuşmacı: Sn. Hüseyin HANSU

Hadis usulünde herkesin kabul edebileceği genel prensiplerin oluşturulmasının gerekliliğini vurguladı.

6. Konuşmacı: Sn. Veli ATMACA

Yorumla ilgili kavram karmaşasının giderilmesi gerektiğini ve bunun kavramların yerli yerine konmasıyla çözülebileceğini belirttikten sonra etimolojik çalışmaların, İslam'ın cahiliye döneminden arındırdığı kavramların tekrar kirlenmesine sebep olabileceğini dikkatlere sundu.

7. Konuşmacı: Sn. Ayşe ŞAHYAR

Anlamı yorumlanamayan/anlaşılamayan rivayetlerin sıhhatinden şüphe etmenin yanlış olduğunu vurgulayarak başladığı konuşmasını, mana ile rivayet sözkonusu olduğundan dolayı, hadislerin ibarelerine ne kadar bağlı kalınacağını sorarak tamamladı.

8. Konuşmacı: Sn. Bülent UÇAR

Batı'da yapılan ilahiyat çalışmalarının kendine has usulünün olduğunu, bu çalışmaların diğer bilimlerin usullerine uymak zorunda olmadığını belirterek hadis yorumunda orijinal bir usulün meydana getirilebileceğini ifade ettikten sonra gelenekten uzak yapılacak yorumların yanlışlara sebep olabileceğinin de göz ardı edilmemesi gerektiğini vurguladı. Ayrıca ön kabullerin yorum safhasında çok yanıltıcı olabileceğini; bazı şarkiyatçıların İslam'ın ilk 150-200 yılı ile ilgili eser olmadığı ön kabulüyle Hz. Muhammed'in yaşamadığını savunmakta oldukları örneğini vermek suretiyle vurguladı.

II. OTURUM

Günümüzde Yorum ve Ötesi

Moderatör Sunucu: Sn. Erdinç AHATLI

Günümüzde yorum yapılırken belli sabitelerin olması gerektiğini; aksi takdirde, yanlış sonuçlara ulaşılabileceğini belirtmek suretiyle konuya bir girizgâh yaptı.

1. Konuşmacı: Sn. Nimetullah AKIN

Yorumlamada “**Romantik yorum**” yöntemini teklif ettikten sonra izah sadedinde; Batı'da realizm akımının her metni elle tutulur hale getirmesinden ötürü romantizm akımının ön plana geçtiğini; dolayısıyla hadisleri yorumlayanların da metnin öznesi değil nesnesi olması gerektiğini belirtti. Bu meyanda hadis yorumlayan Müslümanların, “**taraf**” olduğu vurgusunu yaparak konuşmasını tamamladı.

2. Konuşmacı: Sn. İsmail Hakkı ÜNAL

Eleştirilen rivayetlerin de korunması gerektiğinin altını çizdi.

3. Konuşmacı: Sn. Fikret KARAPINAR

Sûfîlerin hadisleri yorumlarken kullandıkları “**gönüllere hitap eden**” üslubun yorumlamada bir yöntem olarak kullanılabilceğini ifade etti. Ayrıca hadisleri yorumlamadan önce farklı varyantlarının tespit edilmesinin (tahric yapılmasının) önemini vurguladı. Şarkiyatçıların kullandığı yöntemin, metinleri bilimsel bir nesne olarak algılamalarından dolayı Müslüman hadisçiler tarafından kullanılmasının doğru sonuçlar vermeyeceğine işaretle konuşmasını tamamladı.

4. Konuşmacı: Sn. Emin AŞIKKUTLU

“**Anlamanın imânî boyutu**” üzerinde durmak suretiyle, hadîs yorumunda takınılması gereken bakış açısını çizmeye çalıştı. Ayrıca klasik yorumlama metodunun inceliklerine vurgu yapmak suretiyle geleneksel yöntemlerin iyi anlaşılması gerektiğine vurgu yaptı. Bu meyanda yorumun temkinin elden bırakılmaması gerektiğine işaret ederek konuşmasını tamamladı.

5. Konuşmacı: Sn. Enbiya YILDIRIM

Geçmişin eleştirel bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini ifade ettikten sonra, günümüzde de söylenecek sözlerin ve yapılacak yorumların olduğunu belirtti. Bu anlamda, günümüzde yorum yapmaya gayret edenlerin cesur bir şekilde yorumlarını yapması gerektiğini vurguladı.

6. Konuşmacı: Sn. Bünyamin ERUL

Yorum yaparken belli sabitelerin olması gerektiğinin ve bunun bu meclis tarafından tefekkür edilmesi gereken bir konu olduğunun altını çizdi.

7. Konuşmacı: Sn. Özcan HIDİR

Yorumun ötesinin, haddini aşan yorum çalışmalarına karşılık geldiğini; yorumun belli sabiteleri olmaması durumunda “**anlam buharlaşması**”nın söz konusu olduğunu vurguladı. Müsteşriklerin, Müslümanların genelini temsil ettiği düşünülen Ehl-i Sünnet anlayışına aykırı fırkaların argümanlarını ön plana çıkarmak suretiyle eleştiride buldukları hususunu dile getirdi. Ayrıca interdisipliner okumaların da yaygınlaşması gereğini vurguladı. Bununla beraber müsteşriklerin kullandığı metodolojinin de göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtti.

8. Konuşmacı: Sn. Cemal AĞIRMAN

“**Olgunun yoruma etkisi**” üzerinde durmak suretiyle metinlerin, yorumla yoğrulduğu gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiğini vurguladı.

9. Konuşmacı: Sn. M. Emin ÖZAFŞAR

Yorumun ibareler üzerinden anlamın ötesine giden bir yol olduğunu vurguladı. Bu anlamda, lafızların önemine dikkat çekti. Yorumun aşırı şekilde soyutlanmasının ise lafzın/metnin yok oluşuna sebep olabileceğini belirtti. Bağlamından koparılmış metinlerin, yorumcunun kendi yerini tespit edememesi durumunda, “**söylem enstrümanı**” haline gelebileceği üzerinde durdu. Vurguladığı hususlardan birisi de bütün hadislerin aynı ontolojik düzlemde olmadığı, bundan dolayı da bütün hadislerin aynı yöntemle ele alınması gerektiğiydi. Anlam/Yorum – Güç ilişkisinin bütün yorumlama faaliyetlerinde etkiye sahip olduğunu; dolayısıyla politik durumun da tespit edilmesinin yorumlamadaki önemine dikkat çekerek konuşmasını tamamladı.

10. Konuşmacı: Sn. Bülent UÇAR

Rivayetin akla mugayir olması, sıhhatini etkilemediğini belirttikten sonra, yorumlamada “savunmacı” ve “yıkıcı” üslup arasında denge kurulması gerektiğini vurguladı. Bu anlamda Harald Motzki'nin objektif bir üslupla dini metinlere yaklaşmasını örnek verdi.

11. Konuşmacı: Sn. Mehmet GÖRMEZ

Yorumun ötesi bağlamında, “*Minare, tevhidin yorumunun ötesidir. Hiç kimse tevhidin yorumu olarak minareyi gösteremez. Ama tevhidin simgesi olan ezan, ancak bu kadar güzel bir binayla mücessem hale getirilebilir.*” örneğini verdi. Bu suretle yorumun ötesinin, diğer anlayışlardaki gibi olumsuz bir manaya değil aksine bir kültüre işaret ettiğini vurguladı. Bu kültürün de şerh değil “keşf” olduğunu belirtti.

III. OTURUM

Yorumda İlke ve Yöntem Arayışları

Moderatör Sunucu: Sn. İsmail Hakkı Ünal

“Metnin istismarı” konusuna değinerek, yüzyıllardır metni yorumlayanların kendi mezhebine ve kendi meşrebine göre yorumladığını ifade edip öncelikle bu davranıştan vazgeçilmesi gerektiğini belirtti. Bununla birlikte metnin buharlaşmasına müsaade edilmemesi gerektiğini ifade etti. *Yorumun ötesinin* hem olumlu hem olumsuz manada olmaması gerektiğine; sadece “*yorum*” olmasının lüzumuna dikkat çekti.

1. Konuşmacı: Sn. Nihat YATKIN

Hadislerin anlaşılmasında sosyal bilimlerin katkısını vurguladı.

2. Konuşmacı: Sn. Veli ATMACA

Hangi hadislerin yorumlanacağını tespitinin yapılması gerektiğini vurgulayarak yorumlamada diğer bilim dallarının uzmanlarıyla uzlaşma sağlanmasının lüzumuna dikkat çekti.

3. Konuşmacı: Sn. Nevzat TARTI

Hadisleri yorumlamada pozitivist yaklaşımları (sosyoloji, psikoloji vs.) kolaylıkla kullanırken idealist yaklaşımın anlama ve yorumlama çabalarının çok eleştirildiğine dikkat çekti. Ayrıca yorumda sabitelere gerek olmadığını; çünkü her yorumcunun kendi metodunu eserinde ifade edeceğini dikkatlere sundu.

4. Konuşmacı: Sn. Bünyamin ERUL

Akademik yorumun imkânını açıkladı. Ardından akademisyenlerin her şeyi tartışacağını fakat her şeyi söyleyen kişi olmayacağını belirtti.

5. Konuşmacı: Sn. Fikret KARAPINAR

Hadislerin tahririnin bütün ilimlerin kaynak eserlerinin taranması ile yapılması gerektiğini vurguladı. İdeolojik yorum ile akademik yorumun karışmasının tehlikesine işaret etti. Bununla beraber yorumun canlı bir süreç olduğunu, her dönemde yeni yorum çabalarının olacağını ifade etti.

6. Konuşmacı: Sn. M. Emin ÖZAFŞAR

Metni anlamada objektif bakış açısının olabileceğini, Muhasibî'nin "er-Riâye" adlı eserinden örnek vermek suretiyle izah etti. Buna ek olarak, akademik bakış açısının "ödiil beklentisi" veya "ceza endişesi" olmadan teşekkül etmesi gerektiğini; metodik şüphenin her zaman olmasının lüzumunu dikkatlere sundu.

7. Konuşmacı: Sn. Özcan HİDİR

Sabitelere dayanan yorumun objektif olacağını vurguladı. Ancak, objektif yorumun kimseyi tatmin etmediğini, ötelere geçen sübjektif yorumun ise rağbet gördüğünü ifade etti. Doğu'da kalbe dayanan yorumun ön planda olduğu; Batı'da da buna rağbetin arttığını belirtti.

8. Konuşmacı: Sn. Ali Vasfi KURT

Hadis metinlerini yorumlayan kişilerin öncelikle "Müslüman" olması gerektiğini ifade etti.

9. Konuşmacı: Sn. Yavuz ÜNAL

Yorumlamanın, metni kendi değerlerimiz uğrunda, aklileştirmek için yapılan bir çaba olduğunu ifade ettikten sonra metnin bir "omur"unun olduğunu ve buna hassasiyet gösterilip, oyuncak haline getirilmemesi gerektiğini belirtti. Buradan hareketle "metnin sesine kulak verilmesi"nin daha doğru olduğunu söyledi.

IV. OTURUM

Açık Oturum: Modern Dönem Hadîs Yorumunun Problemleri

Moderatör Sunucu: Sn. M. Emin ÖZAFŞAR

Yorumlamada iki farklı görüşün olduğunu, bunlardan birincisinin "anlamın, lafızdan aşkın olduğu", diğeri ise "anlamın yuvasının lafızlar olduğu" tespitini yaptıktan sonra sözü, konuklara tevdi etti.

1. Konuşmacı: Sn. İbrahim HATİBOĞLU

Yorumlamanın, yorumlayanın duruşundan kaynaklanan bir süreç olduğu kabulüyle, oryantalistlerin yaptığı hadis yorumlarının kendi görüşlerini dikte etmek anlamına geldiğini vurguladı. Yorumlamada sabiteler koymanın, yorum zenginliğini azaltacağını belirttikten sonra her kişinin kendi yorum metodu olması gerektiğini vurguladı. Hadislerin bilimsel bir nesne olarak alınmasının, yorumcuyu Hz. Peygamber'den uzaklaştırdığını ifade ettikten sonra

yorumcunun, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e olan *mesafesini sıfırlaması* gerektiğini belirtti.

2. Konuşmacı: Sn. Yavuz ÜNAL

“*Makul yorum*” tanımlamasından hareketle yorumun, metnin meramını ortaya çıkarmak için yapılması gerektiğini vurguladı. Bunun dışında, bir problem olmadan yapılacak yorumların aşırı yoruma kayacağını ifade etti. Ayrıca yorumun kapsamının, yorumcunun anlam katmanlarından gözünü diktiği anlamın billurlaşmasına bağlı olduğunu da belirtti. Bu anlamda yorumcunun metinle olan ilişkisinin gözden geçirilmesi gerektiğini vurguladı.

3. Konuşmacı: Sn. Ali Osman ATEŞ

Sözüne, bu toplantıların bir üstadın anısına yapılması teklifiyle başladı. Ardından kadim şarihlerin “*yataş*” biçimde çalıştığını, bugün ise akademisyenlerin “*dikeş*” çalışmalar yaptıklarını ifade etti. Ayrıca metnin yorumlanmasında/anlaşılmasında, yorumcunun bir “*taraf*” olduğunun kabul edilmesi gerektiğini belirterek, oryantalistlerin de işlerine gelen rivayetleri işlerine geldiği gibi yorumladıklarını ifade etti.

DEĞERLENDİRME OTURUMU

Bu oturumda bütün katılımcıların söz alması sağlanarak, geçen oturumların genel bir değerlendirmesinin yapılması sağlandı. Yapılan değerlendirmelerin yanı sıra genel bir kanaat üzere bu toplantıların devamının sağlanması temenni edildi. Bu toplantının teşekkülüne katkı sağlayan hocalarımıza tebrik ve teşekkürler sunuldu.

Değerlendirme oturumunun bitiminde Gerede Belediyesi'nin hazırlamış olduğu “*Fahri Hemşehrilik Berati*” Belediye Başkanı Sn. Ömer BAYGIN tarafından takdim edildi.